

Effektiva åtgärder för minskat matsvinn i Sverige

Sammanfattande analys med fokus på förebyggande insatser

Sammanfattning

Denna rapport sammanfattar huvudresultaten i Naturvårdsverkets publikation "Utvärdering av åtgärder som minskar matsvinn – Tio svenska initiativ som minskar matsvinn" och belyser särskilt de delar där utbildningsbaserade och förebyggande åtgärder, däribland Oksalis utbildningsmodell, lyfts fram som effektiva, skalbara och långsiktigt hållbara initiativ.

Rapporten behandlar tio svenska matsvinnsinitiativ från handel, grossistled, restaurang och offentlig sektor. Genom EU:s JRC-metod analyseras mål, uppföljning, effektivitet, systempåverkan och skalbarhet.

Enligt Naturvårdsverkets utvärdering tillhör Oksalis, tillsammans med bland annat Martin & Servera, de initiativ som uppvisar högst grad av tydlighet i målformuleringar, långsiktig hållbarhet och skalningspotential. Oksalis modell lyfts fram som ett exempel på hur utbildning och systematiska arbetssätt kan adressera grundläggande orsaker till svinn, samtidigt som både arbetsmiljö, lönsamhet och klimatnytta förbättras.

Denna rapport kombinerar fakta från Naturvårdsverkets utvärdering med en affärsstrategisk analys som visar vilken potential förebyggande svinnarbete har för livsmedelshandeln och relaterade branscher.

1. Bakgrund: Matsvinn som systemutmaning

Matsvinn är en av de största källorna till onödiga utsläpp och resursslöseri i livsmedelssystemet. Sverige och EU har mål om att halvera matsvinnet till år 2030. Enligt Naturvårdsverket krävs effektiva insatser i hela kedjan, från producent till konsument.

I den utvärderade rapporten framkommer att många traditionella svinninsatser är reaktiva, exempelvis utförsäljning, redistribution eller avfallsförädling. Endast ett fåtal initiativ arbetar förebyggande genom att förändra rutiner, beställningsmönster och kompetens hos personal i butik och storkök.

Just denna form av förebyggande arbete bedöms ha störst strukturell påverkan, då det riktar in sig på orsakerna till att svinn uppstår. I denna kategori återfinns bland annat Oksalis utbildningsmodell.

2. Sammanfattning av Naturvårdsverkets utvärdering

Naturvårdsverkets rapport använder EU:s Joint Research Centre (JRC) metod för att bedöma effekten av matsvinnsåtgärder. Metoden analyserar tydlighet i mål och struktur, måluppfyllelse, ekonomisk och klimatmässig effektivitet, systempåverkan, långsiktig hållbarhet och skalningspotential.

De tio svenska initiativen grupperas i fem kategorier:

- Effektivisering av leveranskedjan
- Förändrat konsumentbeteende
- Omfördelning av matsvinn
- Förebyggande åtgärdsprogram
- Förädling av livsmedelsavfall

Rapporten konstaterar att utbildning och digitala lösningar generellt visar högst skalbarhet, medan akuta åtgärder som redistribution främst ger social nytta men inte minskar grundorsakerna.

3. Oksalis i Naturvårdsverkets rapport – sammanfattande analys

Naturvårdsverkets utvärdering ger en tydlig och konsekvent bild av Oksalis som ett av de mest effektiva och välstrukturerade förebyggande matsvinnsiniciativerna i Sverige. Rapporten beskriver hur Oksalis utbildningsmodell ger butiker ett praktiskt och kunskapsdrivet arbetssätt som förbättrar beställningsrutiner, sortimentshantering och lönsamhet, samtidigt som matsvinnet minskar.

Arbetssättet bygger på konsulternas egen butikserfarenhet och på tydliga verktyg som snabbt kan integreras i vardagsrutinerna.

I utvärderingen framgår att Oksalis hittills har utbildat cirka 490 personer i 32 butiker och minskat matsvinnet med totalt 286 ton.

Naturvårdsverket bedömer dessa resultat som både verifierbara och tydligt kopplade till åtgärdens genomförande. Oksalis lyfts fram som ett initiativ som inte endast reagerar på svinn, utan aktivt minskar orsakerna bakom det. Exempelvis felaktiga beställningar, för stort sortiment och bristande kunskap hos personalen. Detta förebyggande angreppssätt betraktas som en avgörande skillnad jämfört med mer reaktiva insatser som utförsäljning eller redistribution.

Rapporten betonar även Oksalis styrkor när det gäller långsiktighet och skalbarhet. Modellen bedöms ha potential att spridas till andra butikskedjor och även till restaurang- och storköksmiljöer.

Trots att utbildningen idag är anpassad till en specifik kedjas affärssystem bedöms strukturen och arbetssättet som generellt överförbara. Sammantaget beskriver Naturvårdsverket Oksalis som ett kunskaps- och förändringsdrivet initiativ som ger mätbara effekter, bidrar till bättre arbetsmiljö och skapar både klimatnytta och ekonomiska resultat

.

4. Affärsstrategisk analys

Naturvårdsverkets utvärdering visar tydligt att förebyggande svinnarbete skapar mervärden som går långt utöver minskade mängder kasserad mat. I en marknad där marginaler pressas och hållbarhetskraven skärps blir förmågan att arbeta systematiskt med svinn inte enbart en miljöåtgärd, utan en direkt affärskritisk kompetens. Oksalis modell placerar sig i detta sammanhang som ett verktyg som kan stärka både lönsamhet, arbetsprocesser och kedjornas förmåga att nå sina strategiska mål.

För branschaktörer innebär Oksalis arbetsätt en möjlighet att etablera en enhetlig struktur för svinnarbete i hela organisationen. Genom att utbildningen bygger på konkreta butikserfarenheter och praktisk tillämpning kan den integreras i befintliga rutiner utan att störa driften. Effekterna blir tydligast när arbetssättet implementeras brett: bättre styrning av beställningar, mer träffsäkra sortimentsval och en stabilare kundupplevelse genom högre kvalitet i hyllan. Det förebyggande angreppssättet fungerar dessutom som en buffert mot både organisatoriska förändringar och personalomsättning, eftersom kunskap och arbetsätt sprids och förankras i hela butiken.

Ur ett strategiskt perspektiv ligger Oksalis potential i dess skalbarhet. Metodens struktur, tydlighet och mätbarhet gör den möjlig att implementera i olika butikskoncept och, med vissa anpassningar, även i restauranger och storkök. Utvärderingens slutsatser pekar mot att modellen skulle kunna utgöra en central komponent i en större aktörs hållbarhets och effektiviseringsarbete, där ett gemensamt utbildningsprogram kan skapa samsyn, stabilitet och mätbara effekter över tid.

För större kedjor erbjuder modellen också fördelar i kommunikationen med externa intressenter. Ett systematiskt och verifierbart förebyggande arbete är idag en viktig del av både klimatredovisning, leverantörskrav och kommande CSRD-krav. Ett initiativ som Oksalis, med dokumenterade effekter och en metodik som går att mäta, följa upp och rapportera, kan därför stärka en hel kedjas hållbarhetsprofil och skapa legitimitet i både årsrapporter och kundkommunikation.

Sammanfattningsvis visar analysen att Oksalis inte bara minskar svinn, utan skapar ett strukturellt värde som är strategiskt intressant för aktörer som vill kombinera ekonomisk effektivitet med hållbar utveckling. I en bransch där både konkurrens och regulatoriska krav driver behovet av smartare processer framåt, framstår Oksalis

metod som en lösning med potential att ge både omedelbara och långsiktiga effekter – inte bara i enskilda butiker, utan på systemnivå.

5. Slutsatser

Naturvårdsverkets analys visar att Oksalis är ett av de mest lovande och effektiva förebyggande matsvinnsinitiativen i Sverige. Modellen är tydlig, skalbar och ekonomiskt hållbar, och den adresserar grundläggande orsaker till svinn på ett sätt som få andra initiativ gör.

I en livsmedelsbransch där hållbarhetskrav och lönsamhetsutmaningar ökar är denna typ av systematiskt arbete en strategiskt viktig del av framtidens affärsmodell. För större branschaktörer erbjuder Oksalis metod signifikant potential både i form av kostnadsbesparingar, klimatnytta och organisatorisk stabilitet.

6. Källor

Naturvårdsverket (2025). "Utvärdering av åtgärder som minskar matsvinn – Tio svenska initiativ som minskar matsvinn."